

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020-oppaan päivitys

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan ensimmäinen versio julkaistiin vuonna 2018. Oppaan laadinnasta ja sen päivittämisestä on vastannut sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä. Päivitetty opas ilmestyi 2020. Uutta päivitystä on valmistellut STM:n nimittämä koordinaatiotyöryhmä, jonka apuna on toiminut apuvälineryhmäkohtaisia pienryhmiä.

Kommentoitava materiaali koostuu kahdesta osasta. Oppaan alkuosaan on päivitetty muuttunut lainsäädäntö sekä huomioitu hyvinvointialueiden aloittaminen 2023. Toisessa osassa kommentoitavana ovat vain ne apuvälineluokat, joita on tarkennettu tai lisätty tekstiä.

Tehyn mielestä Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet opas on tarpeellinen ja hyödyllinen terveyden- ja sosiaalihuollon apuvälineisiin liittyvässä asiakastyössä. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden käytössä opas on jatkuvasti. Sieltä haetaan esimerkiksi harvinaisempiin apuvälineisiin liittyvää tietoa ja ratkaisuaapua silloin, jos apuvälineen tarvitsijan ja apuvälineen luovuttajan näkemykset apuvälineen tarpeesta eroavat.

On tärkeää, että opasta päivitetään tulevaisuudessakin noin kahden vuoden välein, jotta perusteet olisivat ajantasaisia. Ammattihenkilöiden toiveena on, että ohjeet olisivat tarkkoja ja yksityiskohtaisia, mikä edistäisi yhdenmukaisia käytäntöjä hyvinvointialueiden välillä ja vähentäisi byrokratiaa.

Tällä hetkellä apuvälineiden luovutusperusteiden tulkinnassa on paljon eroja. Edelleen on vallalla käytäntöjä, joissa rajataan pois kokonaan tiettyjen apuvälineiden luovutus, esimerkiksi kävelykepit. Rajoituksia, jotka perustuvat pelkästään rahan säästämiseen tai ammattihenkilöiden käytäntöjen helpottamiseen, ei pitäisi olla.

Toimintakäytäntöjä tulisi myös yhtenäistää. Jotkin sairaanhoitopiirien apuvälineyksiköt vaativat hoitavalta taholta aina lähetteen tarvittavasta apuvälineestä ja pahimmillaan yksikkö voi evätä apuvälinearvion pääsyn lähetteen puutteellisten merkintöjen vuoksi. Tai pieneksi jääneiden apuvälineiden uusimiseen vaaditaan joissain organisaatioissa lähete, toisissa ei. Joissain apuvälinekeskuksissa apuvälineen tarpeen arvioon pääsee ilman lähetettä.

Uuden teknologian tuomat apuvälineet ja apuvälineiden kehittyminen tulee huomioida luovutusperusteiden päivityksissä.

Päivityksestä tulee olla vastuussa sosiaali- ja terveysministeriö. Päivitykseen tulee osallistaa hyvinvointialueet laajasti. Lisäksi lausuntokierrokset päivitysten yhteydessä ovat tarpeellisia.

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut, kuten asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneiden kohtuullisten kustannusten korvaaminen, tulisi hyvinvointialueiden toiminnassa yhdistää soveltuvin osin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinekeskusten toiminnan kanssa. Näin asiakkaiden palvelut olisivat tarkoituksenmukaisia, sujuvia ja oikea-aikaisia.

Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa. Asukkaiden asumisen ja päivittäisten toimintojen mahdollistamiseksi tarvittavat apuvälineet (esim. nukkuminen, siirtyminen/ siirtäminen, peseytyminen/ peseminen, ulkoilu) kohtaan tulisi lisätä esimerkiksi myös ruokailu.

Hoidolliset välineet on kuvattu käsitteissä, mutta siitä voisi nostaa esimerkkejä myös tekstiin. Varustetasosta tulee sopia hyvinvointialueen ja asumispalvelujen tuottajan välisessä sopimuksessa. Tekstiin tulisi lisätä, että hyvinvointialueella on vastuu valvoa omavalvonnalla, että varustetaso on sopimuksen mukainen.

Apuvälineratkaisu. Tekstissä tulee korostaa, että aina voidaan valita asiakkaalle parhaiten sopiva apuvälineratkaisu, jonka ei tarvitse olla sopimustuote. Muunkin apuvälinemallin luovuttaminen pitäisi olla aina mahdollinen. Mikäli apuvälinettä ei luovuteta, tulee tämäkin kirjata perusteluineen asiakkaan potilasasiakirjoihin.

Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu. Tekstiin tulee lisätä kohta ”Varmistaa, että apuvälineen käyttäjä tai hänen läheisensä ovat ymmärtäneet ja sisäistäneet annetut ohjeet”.

Apuvälineen huolet/korjaus. Kohta ”Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, pyritään mahdollisuuksien mukaan luovuttamaan odotusajaksi korvaava apuväline.” tulee muuttaa muotoon ”Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, luovutetaan odotusajaksi korvaava apuväline tai huolehditaan apuvälineen puutteesta johtuvien tarvittavien palvelujen järjestämisestä.”

Kaksoiskappale. Käsitettä kaksoiskappale tulisi vielä täsmentää. Nyt tarkoitetaan samanlaisen apuvälineen käyttöä eri toimintaympäristöissä (esim. koti, kaksi kotia, koulu jne.). Lisäksi pitäisi olla mahdollista saada myös kaksi samantapaista apuvälinettä esim. sisä- ja ulkokäyttöön/harrastukseen.

Tämän lisäksi pitäisi ohjeistaa jossain kohdassa oppaassa, että samaan toimintarajoitteeseen voidaan hankkia samaan tilanteeseen useampia erilaisia apuvälineratkaisuja. Esimerkkinä lasten erilaiset istuinratkaisut tai esim. mahalaudan hankkiminen, jos jokin toinen liikkumisen ratkaisu jo on.

Tehy ei ota kantaa oppaan tarkennettuihin tai lisättyihin apuvälineluokituksiin.

Helsinki 16.12.2022

Millariikka Rytkönen
Puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Outi Töytäri, kuntoutusalan asiantuntija, outi.toytari@tehy.fi